

1. Abaliget, temető

(Baranya megye) I

2006. március 28-án terepbejárást végeztünk a BMMI Culture 2000 pályázatának keretében.

2005. július 6-án légi felderítés során foltok mutatkoztak a területen. A terepbejárást egy 50×50 m-es foltban nagyobb mennyiségű követ találtunk, de sem habarcsos, sem faragott darabok nem voltak, ezért eredetük kétséges.

Munkatárs: Kovaliczky Gergely.

BERTÓK GÁBOR

2. Abony, Turjányos-dűlő, 1. agyagbánya

(Pest megye) R

A területen 2004–2005-ben Marton Tibor és Hansel Balázs vezetésével folytak régészeti munkálatok. 2006 júliusának közepétől november végéig az előző évek ásatási területétől É-ra, a bányatelek határáig, Ny felé pedig a már régebben kitermelt bányagödör pereméig húzódó területen végeztünk megelőző kutatást.

A feltárt terület déli, a 2005. évi felülethez kapcsolódó részén folytatódott a korábban már megismert, a késő rézkor korai fázisához kapcsolható protobolerázi telep elszórtan elhelyezkedő gödrei. Ezen a területén két nagyobb kiterjedésű, számos egymásba átszórt objektumból álló gödörkomplexum és néhány tárolóverem mellett egy kút is kibontottunk.

A mintegy 1 m átmérőjű, függőleges falú kútban a bányaművelés miatti folyamatos szivattyúzás következtében nem jelentkezett a talajvíz, ezért sikerült az aljáig kibontanunk, ahol kissé kiöblösödött. Jól megfigyelhető volt az egykori vízbeáramlás által kimosott talaj, valamint a kút aljának eliszapolódása. A kút mélysége a nyesett felszíntől számítva elérte az 5,5 m-t.

A kút környezetében K-i és É-i irányban 11 különleges formájú objektumot tártunk fel. A beásások mintegy 2 m hosszúak és 0,5 m szélesek voltak, aljuk felé erősen beszűkültek. A víznyerőhely és a különleges forma, valamint az agyagos altalaj vízmegtartó képessége alapján elképzelhető, hogy a gödröknek speciális funkciójuk lehetett. Ugyanilyen típusú objektumokat déli irányban már a 2005. évi feltárások során is észlelték.

A gépi humuszolás során a feltárt terület Ny-i széléhez közel, 100 m² kiterjedésű részen megtaláltuk az egykori humuszréteget. Ennek elbontása során észleltünk néhány gödröt, amely a humusz szintje alatt az altalajba mélyedt. A réteg és az objektumok közös metszetre bontása során jól megfigyelhettük, hogy a gödrök betöltése keresztülvágta a humuszréteget. Ez a megfigyelés, valamint az előkerült nagy mennyiségű leletanyag egyértelműen bizonyítja, hogy a késő rézkori telep kultúrrétegét sikerült feltárnunk.

A feltételezést erősítik a rétegből előkerült patiscstörmelékek, állatcsontdarabok, késő rézkori kerámiatöredékek és egy rézár darabja. A rétegből nagy

mennyiségű földmintát raktunk el, amely alkalmas lehet az archeobotanikai és pollen elemzésekre, ezen keresztül képet nyerhetünk a lelőhely egykori környezeti viszonyairól.

November hónap folyamán befejeztük a terület É-i részén észlelt, már az előző hónapokban is bontás alatt lévő kilenc különleges elhelyezkedésű, funkciójú és jelentőségű beásás feltárását.

Ezek egymáshoz közel, egy jól lehatárolható területen helyezkedtek el. A beásásokat minden irányból egy régészeti objektumoktól mentes sáv határolta, a gödrök mind méretükben, mind belső stratigráfiájukban eltértek a telep többi objektumától. A gödrök bontása során világossá vált, hogy az objektumok nem nagyméretű tárolóvermek, amelyeket másodlagosan használtak fel emberi temetkezésekre, hanem célirányosan kialakított áldozati gödrök, úgynevezett botroszok. Jól bizonyítja a gödrök funkcióját, hogy több esetben az objektumok alján szisztematikusan elhelyezett edényeket, állati vázrészeket, egész szarvasmarha-koponyákat találtunk, továbbá az emberi vázak jól követhető rétegzett elhelyezkedése és a csontvázak mellé szisztematikusan elhelyezett mellékletek.

A kilenc beásásban összesen 48 emberi csontvázat, illetve emberi vázrészt tártunk fel. Kiemelkedik az említett objektumok sorából a 263. sz. objektum, amelyben több, egymást követő rétegből 23 csontvázat bontottunk ki és dokumentáltunk. A legalsó emberi maradványokból álló réteg felszedése után a gödör erőteljesen beszűkülő aljában, az objektum mértani közepén egy teljes szarvasmarha-koponyát találtunk, amely mellett és fölött szarvasmarha- és kiskérődző-vázrészeket, koponyatöredékeket és szarvakat helyeztek el.

A 2006. évi ásatási időszakban megközelítőleg 2,4 ha régészeti érintett területet humuszoltunk le. A megnyitott területen 95 régészeti objektumot azonosítottunk, ezek közül hétnek a feltárása 2007-re maradt. A feltárt objektumokból 51 emberi maradvány, több mint 12 láda állatcsont, 5 láda kerámia és 7 doboz külön elcsomagolt kiegészíthető edény, 1 láda patics, csonteszközök, pattintott és csiszolt kőeszközök, orsógombok kerültek elő, valamint 95 helyről vettünk földmintát.

A leletanyag nagy része feldolgozásra az MTA Régészeti Intézetébe került, a földmintákat tudományos vizsgálatra a Szegedi Tudományegyetem Földtani és Őslénytani tanszékére szállítottuk.

FÁBIÁN SZILVIA – SERLEGI GÁBOR

3. Alsónémedi határa

(Pest megye) I

2006. március 29. és április 10. között megelőző feltárást folytattunk a MOL Tiszaújváros–Százhalombatta terméktávvezeték bővítésével érintett területeken.

MOL 2. sz. lh., Kali-nagyföld-dűlő: A szarmata lelőhelyként ismert területen 251 m²-en, 5 m szélességben humuszoltuk le a vezeték által érintett területet (ÁRT

19). Ennek ÉK-i oldalán 1 objektumot találtunk, amelyben lelet nem volt, de betöltése alapján feltételezhető, hogy régészeti jelenségről van szó.

MOL 4. sz. lh.: Korábbi (2001, 2004) terepbejárások alapján őskorinak ismert lelőhelyen (ÁRT 33.) 192 m²-en, 5 m szélességben humuszoltuk le a nyomvonalat. A szelvény ÉK-i végében egy ÉNy-DK irányú árok volt, amelyben leletet nem találtunk, de betöltése alapján feltételezhető, hogy régészeti jelenségről van szó.

Munkatárs: Fodor Péter régésztechnikus.

ZSOLDOS Á. ATTILA

4. Alsóvadász határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

Várdomb: 2006. október 5-én helyszíni szemlét tartottunk a védendő bronzkori településen (Hrsz.: 371/1), mely Alsóvadász belterületének Ny-i határában a temető felett emelkedő Várdombon található. A régészeti lelőhelyet K-ról a Vadász-patak É-D irányú széles völgye, D-ről a patak Ny-i oldalága, a Völgy-árok határolja. A védendő lelőhely a két völgy által közrefogott közepmagas domb DK-i irányban kiugró végében van. A Várdombot szinte szabályos kör alakú árok választja le a dombhát többi részéről. A most kb. 40 m átmérőjű, kissé domború plató profilja elmosódott, ezért az eredeti méretét csak ásatással lehetne tisztázni. Az árok a dombnyúlvány felőli oldalán maradt meg a legépebben, ahol mélysége kb. 4–5 m, miközben legnagyobb szélessége kb. 50 m. A domb Ny-i és K-i felén az árok már csak terasz formájában követhető. A szemle alkalmával a halom tetején és az árokban sűrű gaz volt. A sűrű növényzet ellenére a Várdomb tetején több rablógödört figyelhetünk meg, amelyekben régészeti rétegeket és bronzkori leleteket is láttunk. A halom déli oldalán az árok felől mély bevágást találtunk, amely valószínűleg a korábbi jelentésekben említett lőtérrel azonosítható. Minden bizonnyal itt volt az a mára már nem látható szelvény, ahol a leletmentés folyt. Az árkon kívül, a domb DK-i végén megtelepülésre kiválóan alkalmas lapos plató emelkedik. A szemle alkalmával ezt a platót is sűrű gaz borította, ezért a lelőhely ilyen irányú kiterjedése egyelőre bizonytalan.

Ver-oldal: A Várdombot körülölelő árkon kívül, Ny felé, a Ver-oldali táblában kb. 50–60 m-en keresztül intenzíven jelentkező lelőhelyet lokalizáltunk a szántásban (Hrsz.: 094, 370/1, 371). Ez a lelőhely a tellhez kapcsolódó horizontális település lehetett. A településnek a domb teteje felé eső ÉNy-i fele a területen található körülkerített almáskert miatt jelenleg nem járható be. Azt azonban a felszínen szóródó leletek alapján megállapíthattuk, hogy a lelőhely a kerítés mentén É felé nagyjából a ravatalozó épületéig jól követhető, illetve a másik oldalon, nagyjából a temetőkerítés É-i sarkáig a temető Ny-i felén is gyűjthetők bronzkori leletek. Az almáskert és a temető kerítése között ma füves gyeppel van, amelyen egy É-D irányú földút halad. A domb

legmagasabb pontján mobiltelefon átjátszóállomás és tornya áll.

Munkatársak: Jankovich-Bésán Dénes, Nagy Levente.

TANKÓ KÁROLY

5. Alsózsolca, Simárd-dűlő

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B

2006. május 10-én helyszíni szemlét végeztem a területen, ahol bányászati tevékenységet terveznek. A Sajó egykori medrei által szabdalta, kisebb kiemelkedésekkel tagolt területen, 20 cm magas búzában, fedett területen egy É-D irányú, keskeny dombon, 30×50 m-es kiterjedésű területen bronzkori kerámiatöredékek és obsziántöredék került elő a felszínen, kis felszíni leletsűrűséget mutatva. A lelőhelyet magába foglaló dombon egy kút és egy lezárt dögkút(?) található. A régészeti leletek e két objektum között helyezkedtek el leginkább.

A leletek a miskolci Herman Ottó Múzeumba kerültek.

PUSZTAI TAMÁS

6. Arnót, Zbuska-pusztá

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) R

A Kis-Sajó kanyarulatában levő magas domb partfalában foltok mutatkoztak. 2006-ban a meredek részen hitelesítő feltárást végeztünk, kutatóárkunkban cserepeket találtunk, melyek korban megegyeznek a platón gyűjtöttökkel. A plató szántott, orsógombokat, trapéz alakú kőbaltát, merítőedény oldal- és fültöredékeit, osztott tál válaszfalának nagy gombbal ellátott részét valamint őrlőkötőredékeket gyűjtöttünk itt. A fennsík É-i részén átlag 2 m széles árok figyelhető meg. A leletanyag és a felszíni jelenségek alapján megállapíthatjuk, hogy a rézkor badeni kultúrájának megerősített telepe és valószínűleg temetője található a területen.

B. HELLEBRANDT MAGDOLNA

7. Ádánd határa

(Somogy megye) Ő, Kö

2006 tavaszán lakossági bejelentés nyomán terepbejárást végeztünk több, helyi lakos által felfedezett lelőhelyen.

Fehér-hegy: A lelőhely a Kiskoppány-pataktól K-re 40–50 m-re, a már ismert Ádánd 4. sz. lelőhelytől É-ra 150 m-re helyezkedik el. A területen helyi lakos emberi csontokat és kerámiatöredékeket talált, amit a múzeumban bejelentett. 2006. április 18-án a szóban forgó területen egy középkori kemencét és a kemencétől pár méterre D-re egy ismeretlen korú (középkor?) melléklet nélküli temetkezést találtunk.

Szigeti-rét 1: A Sió csatornától D-re, a Siójut 6. sz. lelőhelytől, Kelő-dűlőtől D-re kb. 550 m-re, a Szi-